

سؤالات متداول در مورد هاری

اصطلاحات:

FAO = سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد

WHO = سازمان جهانی بهداشت

OIE = سازمان جهانی بهداشت حیوانات

RABV = ویروس کلاسیک هاری

GARC = اتحاد جهانی برای کنترل هاری

UAR FORUM = مجمع متحد علیه هاری

آمار های کلیدی هاری چیست؟

بیماری هاری سالانه حدود ۵۹ هزار نفر به خصوص بچه ها را در مناطق روستایی می کشد. حدود ۹۹ درصد موارد هاری انسانی از طریق گزش به وسیله سگها ایجاد می گردد.

مایه کوبی ۷۰ درصد سگها موجب ریشه کنی هاری در مناطق بومی می گردد. از جولای ۲۰۲۰، پنجاه و سه میلیون دز واکسن ضد هاری توسط OIE (سازمان جهانی بهداشت حیوانات) عمدتاً به کشورهای آسیایی و آفریقایی تحویل داده شده است

۱ - هاری چیست؟

هاری یک بیماری ویروسی است که دستگاه عصبی مرکزی پستانداران از جمله انسان را متاثر می سازد. این ویروس در بزاق و مغز حیوانات آلوده وجود دارد. این بیماری به طور کلی از طریق گاز گرفتن حیوانات بیمار که اغلب سگ ها و سایر گوشتخواران هستند منتقل می شود. خفاش ها نیز در مناطق خاصی یک مخزن مهم را به نمایش می گذارند. دوره کمون بیماری از چند هفته تا چند ماه متغیر است، اماوقتی که علائم ظاهر می شود بیماری در حیوانات و انسان کشنده است.

۲ - ویروس هاری چیست؟

ویروس هاری متعلق به جنس لیسا ویروس است، گروهی از ویروس هایی که مسئول ایجاد آنسفالیت ها هستند. ۱۲ گونه مجزای لیساویروس را می توان در این جنس متمایز کرد که ویروس کلاسیک هاری (RABV) مهمترین آنها برای سلامت عمومی و حیوانات است. گونه های مختلف (RABV) در گوشتخواران معمولاً سگ ها و گربه های اهلی و بسته به قاره، در سایر گونه های گوشتخواران (از جمله روباه و شغال) یا راسته chiroptera (خفاش ها) گردش می کنند.

۳- بیماری هاری کجا یافت می شود؟

ویروس کلاسیک هاری در سراسر جهان یافت می شود. برخی از کشورها اقدامات سختگیرانه بهداشتی را انجام داده اند و موفق شده اند این بیماری را ریشه کن کنند و خود را از هاری سگ پاک اعلام کنند. در کشورهای دیگر این بیماری با وجود هاری در سگ ها و یا حیات وحش بومی می باشد.

۴- میزان هاری در جهان چقدر است؟

هر ۹ دقیقه یک نفر بر اثر هاری جان خود را از دست می دهد. هر سال، هاری حدود ۵۹۰۰۰ نفر را در سراسر جهان می کشد: این بیماری به ویژه کودکان کشورهای در حال توسعه را تحت تاثیر قرار می دهد که آفریقا و آسیا بدترین آسیب را می بینند. بنابراین کنترل بیماری در سگها و بویژه سگهای ولگرد باید اولین اولویت برای جلوگیری از موارد کشنده هاری در انسان باشد.

۵ - هاری چگونه منتقل می شود؟

ویروس هاری از طریق بزاق حیوان آلوده منتقل می گردد. عفونت بطور عمده از طریق زخم های گازگرفتگی رخ می دهد: حدود ۹۹ درصد موارد انسانی مربوط به گازگرفتگی توسط سگ های آلوده می باشد.

۶- ویروس هاری در داخل بدن چگونه منتشر می شود؟

ویروس معمولاً برای مدتی در محل ورود به بدن باقی می ماند و سپس در امتداد اعصاب به طرف مغز حرکت می کند و در آنجا تکثیر می گردد. سپس ویروس در طول اعصاب به سمت غدد بزاقی حرکت می کند.

۷- دوره کمون بیماری هاری چقدر است؟

دوره کمون (مدت زمان ورود ویروس به بدن تا شروع علائم درمانگاهی) در یک حیوان آلوده بسته به سویه ویروس، نوع حیوان، خصوصیات فردی و محل ورود ویروس به بدن می تواند از چند روز تا چند ماه متفاوت باشد. بنابراین بیماری می تواند از طریق بزاق یک حیوان آلوده به سایر حیوانات یا انسان منتقل شود. بعضی اوقات حتی قبل از شروع علائم بالینی در حیوان آلوده یک تهدید جدی و مودی برای هر کسی که با حیوان در تماس است، می باشد.

۸- نشانه های درمانگاهی هاری در حیوانات چیست؟

نشانه های درمانگاهی هاری بسته به اثر ویروس روی مغز متنوع خواهد بود. در شکل کلاسیک، بیماری با تغییرات رفتاری ناگهانی ظاهر می شود. حیوانات مبتلا به خصوص حیوانات وحشی ترس طبیعی از سایر حیوانات و انسانها را از دست می دهند که این امر به آنها اجازه می دهد تا بطور غیر معمول در مجاورت و تماس نزدیک با دامها بخصوص انسان قرار گیرند. همچنین که بیماری پیشرفت می کند باعث اختلال عملکرد مغز و اختلال عملکرد اعصاب جمجمه، عدم تعادل، ضعف، فلج پیشرونده، سکتة یا تشنج، اشکال در تنفس و بلع و همچنین ترشح بیش از حد بزاق می گردد.

۹- تشخیص هاری چگونه انجام می شود؟

می توان بر اساس علائم درمانگاهی به بیماری مظنون شد، اما تست های آزمایشگاهی برای تایید تشخیص ضروری است. نمونه های گرفته شده از حیوانات تلف شده برای تشخیص باید به آزمایشگاه های معتبر ارسال گردد. توصیه های OIE رامی توان در کتاب « راهنمای آزمایش های تشخیصی و واکسن ها برای حیوانات خاکی » یافت.

۱۰- شما در مورد گاز گرفتگی توسط یک حیوان چه وحشی و چه اهلی چه کار باید بکنید؟

هر گاز گرفتگی توسط حیوان اهلی یا وحشی باید مورد تحقیق و رسیدگی قرار گیرد. حادثه باید به دامپزشک گزارش شود و متعاقباً او اقدامات مقتضی را انجام خواهد داد.

۱۱- مخاطرات سلامت عمومی مرتبط با این بیماری چیست؟

هاری به عنوان یکی از مهمترین زئونوز های دنیا در نظر گرفته می شود (بیماری هایی که به طور طبیعی قابل انتقال از حیوانات به انسان هستند). وقوع هاری در سگ های اهلی تحدیدی برای انسان است و این موضوع هنوز هم در بسیاری از کشورهای در حال توسعه یک دلوایسی بزرگ می باشد. این بیماری بعضی اوقات می تواند در برخی کشورهایی که چهارپایان اهلی (مثل گاو، اسب و نشخوار کنندگان کوچک) را تحت تاثیر قرار می دهد، عواقب اقتصادی داشته باشد.

۱۲- آیا موارد هاری باید به OIE اطلاع داده شود؟

هاری در فهرست بیماری های حیوانی OIE در کد بهداشتی حیوانات روی زمین (حیوانات خاکی) قرار دارد. بنابراین به طور اجباری توسط مقامات دامپزشکی اعضای مربوطه تحت مسئولیت نماینده کشور در OIE قابل اطلاع رسانی به OIE می باشد. همزمان کشورها همچنین ممکن است داوطلبانه اعلامیه خود را برای وضعیت عاری از هاری منتشر کنند.

۱۳- اهداف OIE در مورد کنترل هاری چیست؟

اهداف OIE نه تنها تشویق شفافیت در اطلاع‌رسانی این بیماری توسط اعضای خود است، بلکه تشویق دولت‌ها برای سرمایه‌گذاری در برنامه‌های کنترل اولویتهی مانند پیشگیری از هاری به ویژه از طریق مایه‌کوبی سگ‌ها، منبع اصلی بیماری برای انسان است.

۱۴- اقدامات پیشگیری و کنترل هاری چیست؟

در کشورهایی که این بیماری بومی است، اقداماتی برای نظارت و کاهش خطر ابتلا به عفونت در جمعیت‌های حیوانی مستعد ابتلا به این بیماری (حیات وحش، حیوانات ولگرد و حیوانات اهلی تحت کنترل صاحب آنها) و ایجاد حائل بین منبع حیوانی بیماری و انسان انجام می‌شود. این اقدامات عبارتند از:

- ✓ کمپین‌های آگاه‌سازی عمومی و آموزش (برای عموم مردم، برای صاحبان سگ‌ها و کودکان).
 - ✓ بررسی و گزارش موارد مشکوک به هاری در حیوانات حساس.
 - ✓ تحقیق در مورد پویایی شناسی بیماری، واکسن‌های مناسب و مکانیسم‌های تحویل واکسن برای جمعیت‌های هدف.
 - ✓ برنامه‌های مایه‌کوبی حیوانات اهلی به ویژه سگ‌ها عمدتاً از راه تزریقی.
 - ✓ برنامه‌های مایه‌کوبی حیوانات وحشی (معمولاً با توزیع طعمه‌های واکسن در محیط طبیعی).
 - ✓ برنامه‌های کنترل جمعیت حیوانات ولگرد تا جایی که امکان‌پذیر است.
- برنامه‌های کنترل هاری یک چالش بزرگ برای بسیاری از کشورها است. با این وجود، هزینه مایه‌کوبی سگ‌ها در مقایسه با هزینه واقعی پیشگیری اورژانسی پس از گاز گرفته شدن افراد، کمتر است.
- در واقع ۱۰ درصد از هزینه کلی این درمان‌های اورژانسی برای کاهش یا حتی از بین بردن هاری سگ کافی است.
- گروه‌های شغلی که به طور مرتب با حیوانات در تماس هستند، مانند دامپزشکان و افسران کنترل حیوانات و حیات وحش، باید اقداماتی را برای جلوگیری عفونت از بزاق، غدد بزاقی و بافت عصبی حیوانات آلوده انجام دهند و در موارد خاص باید از طریق مایه‌کوبی قبل از قرار گرفتن در معرض هاری محافظت شوند.
- در صورت گزیده شدن شخصی توسط یک حیوان گوشتخوار اهلی یا وحشی، باید فوراً از پزشک و دامپزشک مشاوره بگیرد. جزئیات بیشتر را می‌توان در وب‌سایت WHO یافت. مایه‌کوبی انسان نیز توصیه می‌شود.

۱۵- هدف از برنامه‌های مایه‌کوبی هاری چیست؟

مایه‌کوبی سگ‌ها روش ارجح برای کنترل و از بین بردن هاری در سراسر جهان است. به دلایل اپیدمیولوژیک، اخلاقی و اقتصادی، معدوم کردن حیواناتی که مخزن بالقوه هستند را نمی‌توان به عنوان اولین اولویت برای کنترل و ریشه‌کشی هاری در نظر گرفت. همه کمپین‌های موفق ریشه‌کشی هاری شامل اقداماتی است که ترکیبی از کنترل و مایه‌کوبی جمعیت سگ‌های ولگرد و سگ‌های صاحب‌دار است. کمپین‌های مایه‌کوبی با هدف دستیابی به پوشش حدود ۷۰ درصد از جمعیت سگ‌ها در منطقه‌ای که هاری در آنجا بومی است، راه‌اندازی شده است بطوری که چرخه انتقال هاری را قطع می‌کند.

در حیوانات وحشی، ایمن‌سازی خوراکی با استفاده از طعمه‌های حاوی واکسن نتایج بسیار خوبی در برخی از گونه‌های جانوری (روباه، راکون، اسکونک و غیره) به همراه داشته است و راه حل موثری برای کنترل یا حتی ریشه‌کشی هاری در روباه‌ها در اروپای غربی ثابت شده است. با این حال هزینه آن بالا است.

۱۶- OIE برای کنترل و پیشگیری هاری چه اقداماتی انجام می‌دهد؟

OIE استانداردها، دستورالعمل‌ها و توصیه‌های مبتنی بر علم را برای کنترل بیماری در حیوانات و جلوگیری از گسترش آن ایجاد می‌کند. این سازمان همچنین استانداردهایی را در زمینه تشخیص بیماری و تولید واکسن‌های دامپزشکی با کیفیت بالا و کنترل جمعیت سگ‌های ولگرد منتشر می‌سازد.

استانداردهای OIE مربوط به هاری به طور منظم تجدید نظر می شود، با تاکید بر اهمیت اپیدمیولوژیک گونه های حیوانی (عموما سگ) که اغلب به موارد انسانی مرتبط است.

OIE با همکاری WHO و FAO برای به حداقل رساندن اثرات و خسارات اجتماعی و اقتصادی هاری با هماهنگ کردن فعالیت ها در سراسر جهان فعالیت می کند. OIE یک بانک واکسن برای مایه کوبی سگ ها بر علیه هاری ایجاد کرده است و در صورت درخواست، پشتیبانی فنی را برای اعضای خود میسر می سازد.

۱۷- آیا ابزاری برای از بین بردن هاری سگ ها داریم؟

تحلیلگران تخمین زده اند که تنها ۱۰ درصد از منابع مالی که در حال حاضر برای درمان اضطراری افرادی که توسط سگ های هار یا مشکوک به هاری گاز گرفته می شوند و در قالب پیشگیری پس از مواجهه استفاده می شود، کافی است تا اداره دامپزشکی ملی را قادر سازد تا بیماری هاری را در منبع آن (سگ های هار) ریشه کن کند، و بنابراین تقریباً از همه موارد انسانی در سراسر جهان جلوگیری نماید. (در حال حاضر حدود ۵۹۰۰۰ نفر در هر سال جان خود را در اثر هاری از دست می دهند).

۱۸- OIE در مبارزه با هاری به چه پشتوانه ای می تواند تکیه کند؟

یک استراتژی کنترل هاری نمی تواند بدون حمایت شرکای هماهنگ با استفاده از استراتژی های مشابه موثر باشد. OIE اول از همه به خدمات دامپزشکی ۱۸۲ عضو خود متکی است. OIE با همکاری سازمان خواربار و کشاورزی سازمان ملل متحد (FAO) و سازمان جهانی بهداشت (WHO) برای سالیان متمادی توصیه هایی را با هدف اطمینان از همکاری بین بخشی خوب و اجرای مناسب ترین استراتژی ها در سراسر جهان ارائه کرده است.

در پاسخ به فراخوان جهانی برای اقدام در سال ۲۰۱۵، سازمان خواربار و کشاورزی (FAO)، سازمان جهانی بهداشت حیوانات (OIE)، سازمان جهانی بهداشت (WHO) و اتحاد جهانی برای کنترل هاری (GARC) برنامه کشور محور « صفر تا ۳۰ » (برنامه راهبردی جهانی برای پایان دادن به مرگ و میر انسان در اثر هاری ناشی از سگ ها تا سال ۲۰۳۰) را توسعه دادند.

اولین گزارش سالانه پیشرفت بزرگی را نمایان کرد، اما همچنین نیاز به هماهنگی و رشد و پیشرفت رویکرد را در پاسخ به درس ها و تجارب آموخته شده برجسته کرد.

متعاقباً و برای ایجاد بنیاد قوی که در طرح " صفر تا ۳۰ " تعیین شده بود، FAO، OIE و WHO به طور سه جانبه در سال ۲۰۲۰ مجمع متحد علیه هاری (UAR FORUM) را راه اندازی کردند. این مجمع یک شبکه فراگیر است که ذی نفعان را از پیشینه های مختلف گرد هم می آورد تا دانش، تجربه و ایده هایی را به اشتراک بگذارد که از کشورها و مناطق در حال توسعه و اجرای برنامه های موثر حذف هاری حمایت می کند.

گروه های کاری انجمن متحد علیه هاری، خروجی های قابل استفاده ایجاد می کنند که از اجرای برنامه های حذف هاری حمایت می کنند، به کشورها در ایجاد استراتژی های ملی و حمایتی و بسیج منابع کمک می کنند. انجمن متحد علیه هاری (UAR Forum) یک بستر مرکزی را فراهم می کند که در آن ذی نفعان می توانند به راحتی به این منابع دسترسی داشته باشند، در حالی که جلسات سالانه ذی نفعان برای تقویت شبکه ها و روابط در نظر گرفته شده است تا بتوانیم به طور جمعی بر چالش دستیابی به حذف هاری انسانی با واسطه سگ ها غلبه کنیم.

اعضای OIE خود مسئول اجرای روش های کنترلی هستند که توسط OIE حمایت می شود، از طریق خدمات ادارات دامپزشکی، خدمات مراکز بهداشت عمومی، مقامات محلی، شهرداری ها و نیروی پلیس. آنها همچنین می توانند از حمایت سازمان های غیردولتی برخوردار باشند.

از ماه مه ۲۰۱۹، استانداردهای جهانی در مورد هاری شامل راهنمایی برای کشورها جهت فعالیت های داوطلبانه، برای تأیید برنامه های ملی خود در مورد کنترل هاری با واسطه سگ می باشد. این دستورالعمل ها از کشورها برای گردآوری (به روش استاندارد) شواهد مستندی که مطابقت با الزامات و مقررات توضیح داده شده در کد جهانی را نشان می دهد، حمایت می کند. روش

های عملیاتی استاندارد برای تأیید رسمی وضعیت بیماری در ضمایم برنامه‌های ملی کنترل رسمی در اینجا موجود است. اولین برنامه‌ها در ماه مه ۲۰۲۱ تأیید می‌شوند.

۱۹- متخصصین OIE چه کسانی هستند؟

OIE دارای ۱۲ آزمایشگاه مرجع در سراسر جهان است که به دلیل برتری علمی آنها در زمینه‌های تعیین شده است. کارشناسان مرجع، مسئول آن دسته از موضوعات علمی OIE و کلیه اعضای آن هستند که در حیطه وظایف آنها می‌باشد. آنها محققان مشهور بین‌المللی هستند که به آزمایشگاه‌های مرجع خود برای تجهیز و ارائه کمک‌های فنی و علمی و دادن مشاوره در مورد مراقبت و تشخیص‌های فعالانه کمک می‌کنند. آنها همچنین آموزش‌های علمی و فنی را برای اعضای OIE ارائه می‌دهند و مطالعات علمی و فنی با همکاری سایر آزمایشگاه‌ها یا سازمانها را هماهنگ می‌نمایند.

۲۰- آیا OIE از واکسیناسیون‌های پشتیبانی می‌کند؟

حمایت از کشورهای در حال توسعه ضروری است. با حمایت مالی اتحادیه اروپا، استرالیا، آلمان، فرانسه، کانادا و ژاپن، صندوق جهانی بهداشت و رفاه حیوانات OIE قبلاً اقدامات مختلفی را انجام داده است، مانند ایجاد بانک واکسن بر علیه‌های سگ در سال ۲۰۱۲ و به طور منظم تحویل واکسن عمدتاً به فقیرترین کشورهای آسیا و آفریقا. تا به امروز (ژوئیه ۲۰۲۰) ۲۵,۳ میلیون دز واکسن ضد‌های توسط OIE توزیع شده است. از این واکسن‌ها ۷/۷ میلیون دز به طور مستقیم توسط OIE به کشورهای برای کمک به برنامه‌های مایه‌کوبی ملی آنها تحویل داده شده است. ۱۷/۶ میلیون دز دیگر نیز توسط کشورهای یا سازمان‌های بین‌المللی سفارش داده شده است. در مجموع ۳۷ کشور ذی‌نفع واکسن‌های را از بانک واکسن OIE دریافت کرده‌اند.

در چارچوب اتحاد سه‌جانبه (WHO، OIE، FAO)، تصمیم گرفته است تا سفارشات خود را برای تهیه واکسن‌های سگ از طریق بانک واکسن‌های OIE ارسال کند. تا جولای ۲۰۲۰، ۱۶/۳ میلیون دز واکسن‌های توسط WHO از طریق بانک واکسن‌های OIE برای تحویل به فیلیپین، آفریقای جنوبی، تانزانیا، جمهوری آفریقای مرکزی و پاکستان خریداری شد. این الگو در دسترس بودن واکسن‌های باکیفیت و مطابق با استانداردهای بین‌دولتی OIE، تحویل روان و آسان آنها در محل و قیمتی را که پس از رقابت جهانی بین تهیه‌کنندگان بالقوه به دست می‌آید را تضمین می‌کند.

مترجم: دکتر شاه حسین مطهری فرد، کارشناس اداره کل دامپزشکی گیلان

منبع: OIE, Animal diseases, Frequently asked questions on rabies, July 2020